

סימן פז - "בחלב אמו..." - דף הרחבות

לדף המקורות מצורפות כאן שלוש הרחבות - הראשונה היא תשובת יביע אומר (הרב עובדיה יוסף), בה הוא דן בהרחבה בנושא מראית עין. רוב ההיתרים שהרע"י מזכיר נידונו בדף המקורות, אלו שלא הוזכרו שם מסומנים בקו תחתון. השניה היא צילום מתוך הספר 'שיעורי הרב', סיכומי שיעורים של הרב סולוביצ'יק, גם כן בנושא מראית עין. ההרחבה השלישית היא צילום מתוך הספר 'בעקבי הצאן', של הרב שכטר, והיא קשורה לדיון במי חלב. אפשר להסתפק בלימוד עד אותה ה (בהגדרת יין).

בהצלחה.

שו"ת יביע אומר חלק ו - יו"ד סימן ח

ב"ה. תל אביב. כ"ב חשון תש"ל עמודי שש. לפ"ק. נשאלתי מאת הרה"ג כי פי טכורש נ"י, ראש מחלקת הכשרות כאן, אודות מה שנהגו כעת בכמה בתי מלון להגיש לאורחים אחר ארוחה בשרית, כוס חלב סינטטי שאין בו כל תערובת של חלב אמיתי, אלא הוא חלב צמחוני בלבד, האם אין לחוש בזה משום מראית העין של התיירים המתגוררים במלון שיחשבו שהותרה הרצועה לשתות חלב אחר מאכלי בשר בסעודה אחת.

(א) בכריתות (כא): אמר רב דם דגים שכנסו אסור, מיתבי דם דגים ודם חגבים מותר אפי' לכתחלה, כי תניא ההיא מתניתא דאית ביה קשקשים, כי קאמר רב אסור דלית ביה קשקשים. וכן פסקו הטושי"ע (סי' סו ס"ט): דם דגים אע"פ שהוא מותר אם קבצו בכלי אסור משום מראית העין, לפיכך אם ניכר שהוא של דגים כגון שיש בו קשקשים מותר (וע' ברמב"ם פ"ו מה' מאכלות אסורות ה"א ובהשגת הראב"ד ובה"ה שם). עוד אמרו בכריתות שם, ובכתובות (ס), דם שעל גבי ככר גוררו ואוכלו ושל בין השיניים מוצצו. ופירש רש"י, דם שע"ג ככר, כגון שנשכו וניכר בו דם השיניים גוררו, ושל בין השיניים מוצצו דהא ליכא דחזי ליה וכן פסקו הטושי"ע (סי' סו ס"י): דם אדם אם פירש ממנו אסור משום מראית העין לפיכך אם נשך הככר בשיניו ויצא דם משיניו ע"ג ככר צריך לגררו, אבל שבין השיניים מוצצו. וכתב בספר יראים (סי' קמו), דהא דאמר רב דם דגים שכנסו אסור, משום דאית לאחלופי בדם דעלמא, ואפילו דם דגים המכונס מעצמו אסור, דכנסו לאו דוקא, כדמוכח התם דדם שע"ג הככר קרי ליה כנסו. ע"כ. ומשמע דאף בלא כנסו בכלי יש לאסור משום מראית העין כדן דם שע"ג ככר. וכן דעת הרשב"א בתורת הבית (דף פה ע"א). ושל א כמ"ש הכנה"ג (סי' סו הגב"י אות מט) דכל שלא כנסו בכלי אפילו פירש מותר ואפי' בלא קשקשים. ע"ש. וכן העיר הרב ערך השלחן (סי"ס סו) על הכנה"ג מדברי הרשב"א. ע"ש. והנה בחולין (קיב) אמר שמואל ככר שחתך עליה בשר (לאחר שנצלה) אסור לאוכלה, והני מילי דאסמיק, והני מילי דאבריה, והני מילי דאסמכיה אבל קלישתא לית לן בה. (פרש"י, וה"מ שהבשר היה אדום והמוהל היוצא ממנו עב, אבל צלול לאו דם הוא). ורב הונא פליג וס"ל דשרי. ורבא אכיל ליה וקרי ליה חמר בשר. ופסקו הטושי"ע (סי' עו ס"ה) כרבא. והנה בשו"ת מהר"ח אור זרוע (סי' כד) כתב וז"ל: ונראה דשמואל לא אסר הככר אלא משום מראית העין, כמו דם השיניים שעל הככר שצריך לגוררו, וכן דם דגים שאין בו קשקשים אסור משום מראית העין. ע"כ. ומפרש"י

הנ"ל משמע דאסר ליה משום דם. ומכל מקום טעמא בעי לדין דק"ל כרבא אמאי לא חיישינן משום מראית העין כדן דם דגים ודם שע"ג ככר. וי"ל ע"פ דברי הרשב"א בחי' לחולין שם, שכי, ונראה מדברי הראב"ד שלא התירו רב הונא ורבא אלא דוקא במוהל שעל הככר אבל אם פירש לכלי כהללו שחותכים הצלי על כלי עץ אסור משום מראית העין, דהו"ל כדם דגים שכנסו, ולא משמע הכי דהא שמואל גופיה לא אסר אלא בדאסמיק ובסמיכתא, ובכה"ג הוא דשרי רבא, אלמא דה"ט דרבא משום שדם כזה אין לו מראה חזק ואין אדם טועה בכך לדמותו לדם, אלא חמר בשר הוא דקרו ליה, לפיכך אפי' חתכו ע"ג כלי והוא בעין שרי, דחמר בשר הוא. ע"ש. והובא בבית יוסף (סי' עו). וכיו"ב איתא בירושלמי (פ"ח דתרומות ה"א), הדין צירא דמוריסיא עד שלא יצליל שרי, מדהוא צליל אסור, דם שע"ג ככר גוררו ואוכלו ואם היה בין שיניו אוכלו ואינו חושש. ופירש הפני משה, ציר המוריסי שדם דגים מערב בתוכו עד שלא יהא צלול ואין הדם ניכר בפני עצמו שרי, ולאחר שיהיה צלול והדם נראה בפ"ע אסור משום מראית העין. ע"ש. ומוהל הבשר שנצלה אין מראהו כדם ממש ולכן מותר. ולאפוקי ממ"ש בשלחן גבוה (סי' עו ס"ק כג), שהמנהג שכל זמן שהבשר הצלי בתוך הכלי טובלים פתם במוהל, שבשר הצלי מוכיח שאינו דם ממש אלא מוהל וליכא משום מראית העין, כדם דגים שיש בו קשקשים. אבל לאחר שנאכל הצלי אין טובלים בו פתם משום מראית העין שמראהו כמראה דם. ע"כ. ונעלם ממנו מ"ש הרשב"א והב"י שכיון שאין מראהו חזק כמראה דם ממש ליכא למיחש למידי. (וכבר כתב בשו"ת מעט מים סי' עט שאין לסמוך על המנהגים שבספר שלחן גבוה). ועי' בחידושי חשק שלמה (כריתות כא.):. ודו"ק.

(ב) והנה בשו"ת הרשב"א ח"ג (סימן רנז) נשאל: בשר בחלב - אשה מהו, שי"ל כיון שחלב אשה שפירש מותר א"כ אין בזה איסור כלל, או אסור משום מראית העין, כמו שחששו בדם דגים שאין בו קשקשים? והשיב, מסתברא שאסור לבשלו וכל שכן לאוכלו כל שניכר בו, וראיה מההיא דדם דגים שאין בו קשקשים, ומדם שע"ג הככר שגוררו. ומ"ש (בחולין קיג) בשר בהמה טהורה בחלב טמאה ובשר טמאה בחלב טהורה, לא דברו אלא בחיוב בישולו ואכילתו שאין באלו חיוב כלל לא מד"ת ולא מד"ס משום בשר בחלב, אבל באיסור מראית העין לא דיברו. עכת"ד. והובא בקיצור בב"י (סי' פז). (והרמ"א בדרכי משה שם הקשה ע"ז מבשר בהמה טהורה בחלב טמאה שיותר לבשל ולא חששו למראית העין, הנה לא ראה דברי הרשב"א במקורן כנ"ל. וכן יש להעיר בזה על הטי"ז והשי"ך בסי' פז. וכבר עמד עליהם מרן החיד"א במחבר"ר סי' פז סק"ח. ע"ש). והרמ"א בדרכי משה (סי"ס סו) כ' וז"ל: שמעתי שמהרש"ל למד מדין דם דגים שאסור משום מראית העין, לאסור בשר עוף בחלב שקדים, אא"כ הניח מן השקדים אצלו, משום מראית העין. ואין הכרח לדבריו, דשאני דם שהוא איסור כרת, משא"כ בשר עוף בחלב שאינו אלא מדרבנן. וכן המנהג פשוט להתיר. וכן פסק הרמ"א בהגה (בסי' פז ס"ד) וז"ל: ונהגו לעשות חלב משקדים ומניחים בו בשר עוף, שהואיל ואינו רק מדרבנן מותר, אבל בבשר בהמה יש להניח שקדים אצל החלב משום מראית העין, וכמ"ש לעיל סי"ס סו לענין דם דגים. ע"כ. ולכאורה גם המהרש"ל שאסר אזיל לטעמיה דס"ל בשר עוף בחלב אסור מן התורה, וכמ"ש בשמו השי"ך (סי' פז סק"ד). אולם הב"ח (סי"ס סו) כ', ולי נראה דברי מהרש"ל עיקר, שאף באיסור דרבנן חיישינן למראית העין בפרהסיא, אלא שלענין לאסור אף בצינעא לא אסרו אלא באיסור דאורייתא. ועוד דלקמן סי' פז כתבנו דנקטינן כמ"ד בשר עוף בחלב דאורייתא. ע"כ. ומבואר שלפי תי' הא' אף באיסור דרבנן חיישינן למראית העין בפרהסיא, ומסתמך ואזיל ע"ד התוס' (כתובות ס) דהא דאמרין כל מקום שאסרו חכמים משום מראית העין אפי' בחדרי חדרים אסור, היינו היכא דחשדי ליה דעביד איסורא דאורייתא,

כההיא דשוחן בחמה אבל לא כנגד העם, ור"א ור"ש אוסרים, שהרואים יסברו שכיבסם בשבת. אבל באיסור דרבנן לא גזרו עליו בחדרי חדרים. ע"ש. וכן העלה בשו"ת באר שבע (סי' יז). וכן העלה הש"ך (סי' פז סק"ו) כד' מהרש"ל, עפ"ד התוס' הנ"ל. אף שהש"ך שם סק"ד הסכים להטוש"ע ורוה"פ דבשר עוף בחלב מדרבנן. (וע' בשערי דעה סי' פז). אולם הפרי חדש (סי' פז סק"ז) הסכים לד' הרמ"א להקל בשר עוף בחלב שקדים, דאעיקרא מה שאסר הרשב"א בחלב אשה משום מראית העין חידוש הוא, והבו דלא להוסיף עלה, משום דלא גזרינן משום מראית העין זולת מה שנתבאר בש"ס להדיא, שאל"כ בואו ונאסור בשר חיה בלי ניקור כדי שלא יטעו להתיר חלב של בהמה וכו', ואם באנו להוסיף מדעתנו יש לנו לאסור הרבה כיוצא בזה, וכבר כ' התוס' חולין (קד) שאין לדמות גזרות חכמים זו לזו אלא במקומות שהש"ס מדמה. והרמב"ם רפ"ו מה' מאכלות אסורות התיר דם דגים שכנסן בכלי אפי' בלא קשקשים, ולא חשש למראית העין, וע"כ דהיכא דאיתמר בש"ס איתמר היכא דלא איתמר לא איתמר, ואין לנו לחדש גזרות מדעתנו אחר סתימת התלמוד. ע"כ. גם הגאון רבינו יהונתן בכרתי ופלתי (סי' פז סק"ח) כ', שלא גזרו משום מראית העין אלא כמו דם דגים שכנסו בכלי דלא שכיח, והרואה לא יתלה בדם דגים אלא יחשוב שהוא דם בהמה ועוף. וכן חלב אשה הכנוס בכלי לא שכיח כ"כ, והרואה יתלה שהוא חלב בהמה, ומש"ה חששו למראית העין, אבל חלב שקדים דשכיח ורגילים לבשל בחלב שקדים והוא מוטעם מאד, לא חיישינן למראית העין כלל, דמהיכא תיתי לתלות באיסור ולא בהיתר. והוסיף בכרתי סק"ז, שחלב שקדים לא מקרי חלב אלא מי פירות, ואטו משום שדומה לחלב במראהו נאסור לבשל בו בשר. והרי יין אדום שדומה לדם לא נאסר משום מראית העין, ולא אסרו אלא בדם דגים שהוא דם, וכן חלב אשה הוא חלב באמת. ע"כ. ובשו"ת אדני פז (סי' מא) כ' ג"כ לקיים ד' הרמ"א, דשאני ההיא דתוס' (כתובות ס) שעיקר תלישתן לתיקון הצנור הוי מה"ת, ואע"פ שהוא ממעכן ברגליו, הרואה יחשוב שגם ביד מותר לסלקן אלא שנזדמן לו למעכן ברגליו, אבל בבשר עוף בחלב ליכא למיחש לאיסורא דאורייתא כלל וכו'. וכן י"ל על הראיה שהביא הש"ך מההיא דמחזי כמאן דאזיל לחינגא, דשאני התם דאיכא סרך דאורייתא כדקיי"ל אין מוכרים בהמה גסה לעכו"ם משום שאלה שכירות ונסיוני (ע"ז טו), משא"כ בבשר עוף בחלב. ע"כ. וכיו"ב כי הישועות יעקב סק"ה. וע"ע בערוך השלחן ס"ק טז שאין ראיה מאיסורי שבת דהוה כדאורייתא (ע' כתובות ע סע"ב) ובפרט איסור מקח וממכר שנזכר בנחמיה. ועוד שמסתמא הוא נותן חלב שקדים בקערה דליכא אלא איסורא דרבנן, ובבשר עוף בחלב הו"ל תרתי דרבנן. ומ"מ נכון להחמיר. ע"כ. וע"ע בספר נוה שלום בחידושי פוסקים (סי' יט דק"א ע"ב).

...

(ד) ומעתה נראה דלא מבעיא להרמ"א וסיעתו דס"ל דלא גזרינן גבי בשר עוף בחלב שקדים משום מראית העין דה"נ בשתיית חלב צמחוני אחר ארוחה בשרית אין לגזור משום מראית העין, כיון שאכילת מאכלי חלב אחר בשר בסעודה אחת אינה אסורה אלא מדרבנן. ומכל שכן לפי מאי דאסבר לן הכרתי ופלתי הרי גם חלב צמחוני אינו אלא מי פירות, ולא חלב מקרי, ואין לגזור בו משום מראית העין. אלא אף לדברי מהרש"ל וסיעתו שאוסרים בשר עוף בחלב שקדים משום דאף בדרבנן גזרינן משום מראית העין, י"ל שלא אסרו אלא בשר עוף בחלב שקדים ביתד, שניכר הדבר שאוכל בשר וחלב, ואין הכל יודעים שהוא חלב שקדים ויחשדוהו שאוכל בשר בחלב, אבל בני"ד ששונה חלב צמחוני אחר שגמר לאכול ארוחת בשר, בכה"ג לא גזרינן משום מראית העין, שבעת שתיית החלב אין האיסור ניכר. וכן מצאתי להכנה"ג (סי' פז הגב"י אות ח) שכ', ראיתי בקושטא שנוהגים לאכול אורז שנתבשל עם חלב שקדים אחר אכילת תבשיל של בשר, ובשמחות וגיל אחר

אכילת תבשילי בשר נוהגים להניחם עם פירות ומגדנות וכו', והוא מנהג פשוט בפני רבנים גדולים ולא ערערו בדבר. ונראה שלא אסר הרשב"א מפני מראית העין אלא לבשל חלב האשה עם בשר שאילו היה חלב בהמה היה אסור מן התורה שדרך בישול אסרה תורה, משא"כ באכילה לא אסר, כיון שאפי' בחלב בהמה אין כאן איסור אלא מדרבנן, בחלב אשה לא גזרינן משום מראית העין. ואפי' את"ל שגם לאכילה אסר הרשב"א, הני מילי כשאוכלם זה עם זה אבל זה אחר זה מותר, ואפי' את"ל שגם בזא"ז אסור, דוקא כששניהם מונחים לפנינו אבל כשאין שניהם לפנינו מותר לאוכלם זה אחר זה. ולפי זה אתי שפיר מנהג קושטא שמביאים אותם זה אחר זה. אבל אם מביאים אותם קודם סילוק תבשילי הבשר יש מקום לפקפק ע"ז משום מראית העין. ולפמ"ש הרמ"א לחלק בין בשר עוף בחלב שקדים לבשר בהמה בחלב שקדים, אי"ש מנהג קושטא דהכא הוי בשר עוף, ולדברי מהרש"ל שאוסר צ"ל שיש לחלק בין אוכלם בבת אחת לאוכלם בזה אחר זה. עכת"ד. והנה מ"ש בתחלה לחלק בין בישול לאכילה, מבואר בתשו' הרשב"א ח"ג (סי' רנז) שאין חילוק בזה שבין בבישול ובין באכילה אסור משום מראית העין. ולכן העיקר שיש לחלק בין כשאוכלם בבת אחת לאוכלם זה אחר זה. וה"ט מפני שאין האיסור ניכר כששותה חלב שקדים או חלב צמחוני בפני עצמו לאחר שסיים אכילת הבשר. וכיו"ב כתב הגאון מהרא"ל בלחובר בספרו ערוגות הבושם בתשו' (סי' יג דף קסז ע"ב), דה"ט דלא אסרינן לשתות יין מבושל שנגע בו עכו"ם, משום מראית העין, שי"ל דע"כ לא אסרו חז"ל משום מראית העין אלא כשהאיסור ניכר בגוף הדבר, כגון בשר בחלב אשה, וכן דם דגים שאין בו קשקשים, שהאיסור ניכר לכל, אבל יין מבושל שאין מגע העכו"ם ניכר בו בשעת שתיתו לא שייך לאסור בזה משום מראית העין, ואע"פ שיש מי שרואה שהעכו"ם נוגע ביין, מ"מ לא נאסר בשתייה משום מראית העין, הואיל ואין הדבר מפורסם כל כך כיון שאין ניכר האיסור בגוף הדבר. ודמי לטרפות דבן פקועה שאע"פ שיש מי שרואה נקב הדקין וכיו"ב הואיל ואין הדבר מפורסם כל כך לא אסרו משום מראית העין. (עי' ביו"ד סי' יג ס"ב ובאחרונים שם). וה"ה יין מבושל שנגע בו עכו"ם כיון דלא מפרסמא מילתא משרא שרי כיון שאין האיסור ניכר בגוף היין. וכיו"ב כתבו התוס' חולין (קטו) ד"ה חורש, אהא דילפינן איסור אכילת בשר בחלב מדכתיב לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לך הרי הוא בבל תאכל, וקשה דלמה לא יחשב בישול של שבת תועבה כמו בישול של בשר בחלב, ונראה דה"ט משום דבב"ח הבישול ניכר אבל במעשה שבת אין הדבר ניכר שנעשה בשבת. ע"ש. וה"ה לגבי מראית העין שי"ל כן. עכת"ד. (ועי' בשו"ת לבושי מרדכי מה"ת חיו"ד סי' נח, ומהדו' בתרא סי' עו, שתירץ דיין מבושל לא שכיח ולא גזרו בו משום מראית העין. ועי' בס' המכתם (ביצה ט) ובהערות המו"ל שם). וה"נ הכא ששתיית חלב שקדים או חלב צמחוני נעשית אחר אכילת הבשר, ואין האיסור ניכר בגוף השתייה, לא חיישינן בהא למראית העין. וגדולה מזו ראיתי להערך השלחן (סי' פז ס"ק יד) שכי' להוכיח מתשו' הרשב"א שאפי' הבשר עודנו בין שיניו מותר לשתות עמו חלב שקדים, וכמו דם שבין השיניים מוצצו. ע"ש. ומכ"ש כששותה חלב שקדים אחר אכילת הבשר לגמרי. והגם שיש מקום לדון בדברי הערך השלחן, שי"ל דלא דמי לדם שבין השיניים שאף הרוואהו אומר כאן נמצא וכאן היה, ולא יתלה בדם בהמה, משא"כ לגבי בשר שבין שיניו אם ישתה חלב שקדים יחשדנו ששותה חלב בהמה שאסור. כדכתיב הבשר עודנו בין שיניהם (חולין קה). ולפרש"י בכתובות (ס) דה"ט דדם שבין השיניים מוצצו, דהא ליכא דחזי ליה, ניחא, אבל למאי דקי"ל כ"מ שאסרו חכמים משום מה"ע אפי' בחדרי חדרים אסור לא אי"ש. ובמנחת יעקב (כלל סב ס"ק כה) כי דרש"י ס"ל דלא קי"ל כרב דאמר כל מקום שאסרו חכמים משום מה"ע אפי' בחדרי חדרים אסור. ע"ש. (ועי' בס' נה שלום בחידושי פוסקים סי' יט). ועמש"כ לעיל אות ג. והן עתה ראיתי להפמ"ג בשפתי דעת (סי' סו ס"ק

טז) שיצא לדון בדבר חדש, שאפי' לפמ"ש התוס' (כתובות ס) דהא דאסרו אפי' בחדרי חדרים ה"מ באיסור דאורייתא אבל בדרבנן לא חיישי' בחדרי חדרים משום מה"ע, מ"מ מסתברא דבאיסורי אכילה לא שייך זה שכבר הוא חתיכה דאיסורא אף בדרבנן, ולכן אפי' בחדרי חדרים אסור. ע"כ. והובא במחב"ר (שם ס"ק טו) ובנוה שלום חידושי פוסקים (ס"ס יט). וע"ש. ומדברי הרמ"א והב"ח ושאר אחריו מוכח להפך שגם במידי דאכילה אין לגזור בדרבנן משום מה"ע ובפרט בחדרי חדרים. ושוי"ר שכבר תפס עליו בזה השד"ח (מע' מ כלל פ בתחלתו ד"ה ומן האמור). ע"ש. ואכמ"ל.

(ה) ויש להוסיף סניף להתיר ע"פ מ"ש הרא"ש (פ"ט דנדה סי' ז) דהא דתנן השייריים והכלך אין בהם משום כלאים אבל אסורים משום מראית העין, דדמו לצמר או לפשתן, מ"מ האינדנא מצויים בגדי משי בינינו והכל מכירין בהן ואין לחוש למראית העין, ומותר לתפור משי בבגד צמר. ע"ש. וכ"פ הטוש"ע (סי' רצח). וה"נ מאחר שנתפשט הדבר והכל יודעים שמצוי חלב צמחוני לא חיישינן למראית העין, ולא דמי לחלב אשה דלא שכיח. וכבר כ' הגאון תפארת ישראל (בכלכלת שבת אות לד) שאין לחוש למראית העין אלא כשיש קצת הוכחה לאיסור יותר מלהיתר. עש"ב. ובזה ניחא שפיר מה שנתפשט המנהג להשתמש בפסח בקמח מצה אפויה לטיגון ולבישול ולא חששו למראית העין שיחשבו שהוא קמח חטה. וכבר ידוע מ"ש הכנה"ג א"ח (סי' תסא), שפעם אחת לקחה אשת חבר מצה וטחנה אותה לקמח והטיחה בה את הדגים לטגנם, ושכנתה אשת ע"ה חשבה שהוא קמח ממש, והלכה וטיגנה עם קמח, וכאשר נשמעו הדברים לחכמי העיר גזרו שלא יעשו עוד כן מפני מראית העין. ע"ש. והפרי חדש שם חלק עליו שאין לנו לגזור גזרות מדעתינו. והברכי יוסף (סי' תסג אות ב) סייע את הכנה"ג מדברי הראב"ן שחשש בזה למה"ע. ובשירי ברכה הוסיף שכן מצא להגאון ר' מרדכי ממודינא שאסר בזה. וכן הסכים מהר"י עייאש בשו"ת בית יהודה (דק"ח ע"ד). ע"ש. וע"ע בספר חכמה ומוסר (דרך חקיקה אות ט). ע"ש. והאינדנא פשט המנהג להתיר בזה, ופוק חזי מאי עמא דבר, וה"ט מפני שנתפרסם הדבר מאד, ומוכרים בחנויות קמח ממצה אפויה לשם כך, והכל יודעים שאינו קמח ממש, ומש"ה משרא שרי. (וע' בס' טהרת המים בשירי הטהרה/טהרה/ מערכת פ אות לו. ודו"ק). וכן ראיתי עוד כיו"ב להגר"י גוטליב בשו"ת יגל יעקב (חיו"ד סי' כג) שנשאל, בדבר המנהג שנהגו להשתמש בקוקוס טחון הדומה לחמאה, ומשתמשים בו גם בתבשילי בשר, ואמאי לא ניחוש משום מראית העין, וכמו בחלב שקדים שצריך להניח שקדים. והשיב שמכיון שנתפשט מאכל זה במדינתנו והכל יודעים ממנו לא גזרינן משום מראית העין, וכמ"ש הש"ך (רי"ס רצח) דבמידי דשכיח לא חיישינן למראית העין וכו', ולכן אף בבשר בהמה יש להתיר. אלא שבמסקנא לא רצה להתיר אלא ליחיד בביתו, אבל לאכול בפרהסיא וברבים לחם שנמרח בקוקוס עם בשר אין להתיר אא"כ יעשה היכר לזה, יען כי רבו המתפרצים בעוה"ר האוכלים בשר עם חמאה. ע"ש. ומיהו בני"ד דמיירי בזה אחר זה יש להתיר אף בפרהסיא, וכמ"ש לעיל. וע' בשו"ת מהרי"ט (חיו"ד סי' יח) שכי', שאף שאסור לאפות פת עם שומן אליה, ואפי' בדיעבד אסור גזרה שמא יאכלנה בחלב (פסחים ל), מ"מ גלוסקאות שיש בהם שומן אליה עם מיני מתיקה אין לחוש בהם כלל, הואיל ואין דרך לאוכלם עם גבינה יחדיו. ואין לחוש לשמא יאכל אחריהם גבינה, שלא אסרו אלא כשאוכלם זה עם זה, ולא כשאוכלם זה אחר זה. והובא להלכה בפרי חדש (סי' צז סק"ט) ובשאר אחרונים שם. וה"ה בני"ד. וי"ל. וע"ע בפמ"ג (משי"ז סי' פח סק"ב) שכי', שאע"פ שאסרו חז"ל להעלות בשר עוף עם גבינה על השלחן, מ"מ מי שאכל בשר שצריך לשהות שש שעות למאכלי חלב, מותר לו להסב על שלחן שאוכלים שם גבינה (ולאכול שם

פירות וכדומה), ואין לחוש פן יושיטו לו גבינה, דכולי האי לא גזרו בזה אחר זה. וכן הסכים מרן החיד"א בשו"ת ברכה (שם סק"ח), ודחה דברי הרב בית יעקב (סי' יב) שהחמיר בזה. ע"ש. וכן בתשובה מאהבה ח"ג (סי' שלא) תמה בזה על הבית יעקב שהחמיר בזה שאין להוסיף חומרות חדשות, שא"כ בא ונאמר שהאוכל בשר לא יתעסק במאכלי חלב בתוך שש שעות שמא יאכל מהם וכו'. ע"ש. וכ"כ בכנפי יונה ושערי דעה וזבחי צדק שם. הא קמן שאע"פ שגזרו בהעלאה גם בבשר עוף וחלב אטו בשר בהמה, מ"מ בזא"ז לא גזרו אף בבשר בהמה. וה"נ לענין מראית העין לא גזרינן בזא"ז. ואע"פ שיש לחלק, מ"מ כבר תמכנו יסודותינו בטוב טעם ודעת בעזה"י ע"ד הפוסקים הנ"ל שכל שאין האיסור ניכר בעת אכילתו או שתייתו לא חיישינן משום מראית העין. וכמ"ש הכנה"ג וערוגות הבושם הנ"ל. וע"ע במחזיק ברכה (סי' פז סק"ו), שאם יש היכר מצד הקערות והצלחות שמגישים בהם חלב שקדים, אחר מאכלי הבשר, ומעלין אותם עם מגדנות ופירות, מותר, הואיל והדבר ניכר מצד מקומו ושעתו שהוא חלב שקדים, יותר מהנחת שקדים עמו. ע"ש. וה"ה בני"ד. מסקנא דדינא שהמנהג הזה בדין יסודו, ואין להחמיר עליהם להצריכם שיתנו שקדים עם החלב הצמחוני הזה. והנח להם לישראל. הנלע"ד כתבתי. והיעב"א. עובדיה יוסף